

СТРАТЕГІЯ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ

Квітень 2024

The project is
financed by the
EU

Контекст

\\ УКРАЇНА СЬОГОДНІ СТИКАЄТЬСЯ З СЕРЙОЗНИМИ ВИКЛИКАМИ

МІЖНАРОДНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

ІНТЕГРАЦІЯ ЄС-УКРАЇНА

Однією з ключових умов прийняття України в ЄС, є імплементація Директив ЄС щодо управління відходами

НАЦІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ 2030

Україна затвердила план скорочення відходів **до 2030 року**

ПРИЄДНАННЯ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО КУРСУ. Україна приєдналася до Європейського зеленого курсу та визначила ціль досягнення кліматичної нейтральності **до 2060 року.**

ВНУТРІШНІ ВИКЛИКИ

ВІЙНА

Російська агресія призвела до серйозної економічної шкоди та завдала збитків у **розмірі 153 мільярдів доларів**, що внаслідок бойових дій призвело до значної кількості відходів.

РЕСУРСИ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ

Відновлювальний процес може вимагати витрат в розмірі **400 мільярдів доларів**, що призведе до виснаження ресурсного потенціалу країни.

НЕДІЄВІ ІНСТРУМЕНТИ У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ

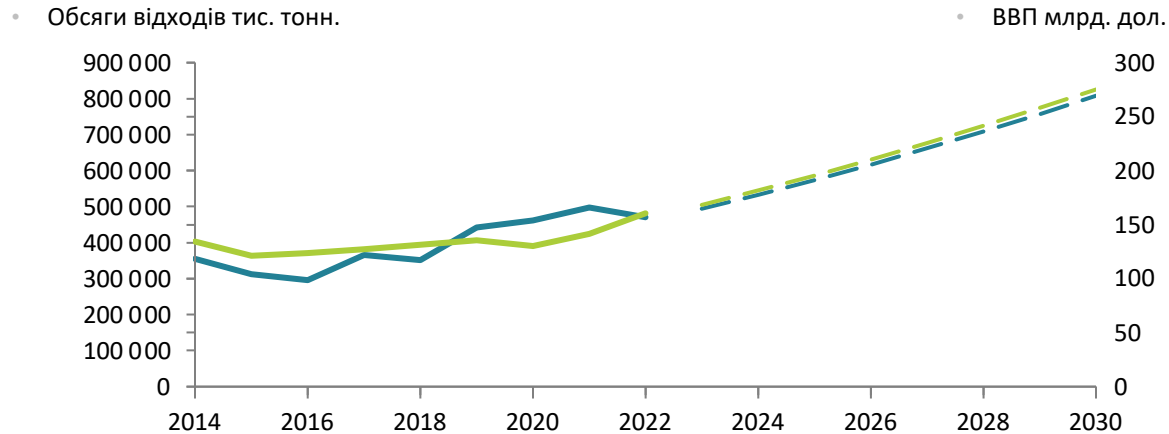
Відсутність належної інфраструктури та фінансових інструментів призвела до низького рівня рециклінгу відходів та переважання практик видалення відходів

КОМЕНТАРІ

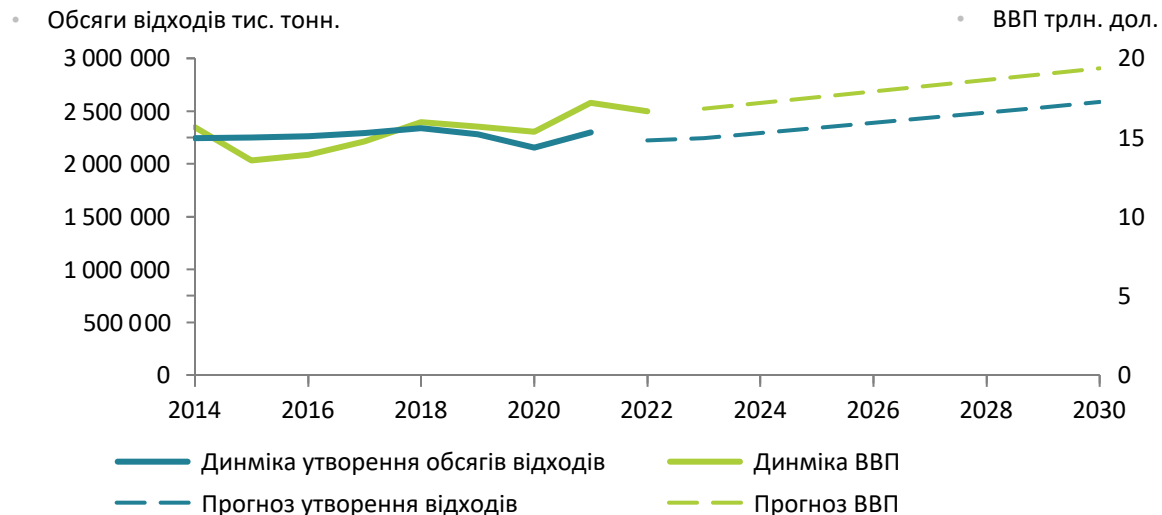
- Загалом зруйновано або пошкоджено внаслідок бойових дій **167,2 тис об'єктів житлового фонду, з них 147,8 тис. — приватні будинки; 19,1 тис. — багатоквартирні, ще 0,35 тис. — гуртожитки.** Найбільше постраждали від руйнування житлового фонду, — Донецька, Київська, Луганська, Харківська, Миколаївська, Чернігівська, Херсонська та Запорізька області.
- Згідно з Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, Україна зобов'язалася привести своє національне законодавство у відповідність до законодавства ЄС щодо захисту навколишнього середовища, управління відходами, зміни клімату, захисту озонового шару, промислового забруднення та якості повітря.
- Високий рівень утворення відходів (11,1 тонн на особу в рік), що вдвічі перевищує показник країн ЄС, який є 4,8 тонн. Низькі показники рециклінгу та відновлення призвели до того, що в Україні щороку накопичуються значні обсяги відходів. Станом на 2020 рік, загальний обсяг відходів, накопичених протягом експлуатації, у спеціально відведених місцях та об'єктах становить 15,635 млн тонн.

\ СТРУКТУРА УПРАВЛІННЯ З ВІДХОДАМИ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄС

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК УТВОРЕННЯ ВІДХОДІВ ТА РОСТУ ВВП В УКРАЇНІ

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК УТВОРЕННЯ ВІДХОДІВ ТА РОСТУ ВВП, КРАЇНИ ЄС

— Динміка утворення обсягів відходів — Динміка ВВП
— Прогноз утворення відходів — Прогноз ВВП

КОМЕНТАР

- **Динаміка відходів руйнації та їх вплив на навколишнє середовище.** Обсяг відходів руйнації взимку 2023 року **сягнув 12 млн. тонн**, що прирівнюється до річної кількості побутових відходів, і це становить значний виклик для збереження екологічної рівноваги.
- **Ефективність управління відходами в Україні.** У 2022 році утворилося **7 млн. тонн побутових відходів**, (2021 р. - 9,1 млн. тонн), з яких **відновлено лише 9,9%**, з них 1,66% спалено, а 8,24% потрапило на заготівельні пункти вторинної сировини та сміттесортувальні лінії, решту відходів було **захоронено на полігонах та сміттєзвалищах**
- Структура управління побутовими відходами в ЄС у 2021 році **49,6% відходів відправлено на рециклінг**. У порівнянні з Україною, де лише до 8% побутових відходів здійснено операції з рециклінгу, це свідчить про розрив у методах оброблення відходів.
- Стабільне зростання ВВП веде до збільшення виробництва та, відповідно, збільшення кількості відходів. Завданням циркулярної економіки є розрив між економічним зростанням та збільшенням утворення відходів.

\ ВПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ МАЄ ВИРІШИТИ НАСТУПНІ ЗАКОНОДАВЧІ НЕВІДПОВІДНОСТІ

ЗАКОНОДАВЧІ НЕВІДПОВІДНОСТІ

1

РОЗБІЖНІСТЬ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ВИЗНАЧЕНЬ МІЖ МІНІСТЕРСТВАМИ

2

ПОВІЛЬНЕ ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ НОРМ

3

ВІДСУТНІСТЬ ЧІТКИХ ТЕРМІНІВ ВИКОНАННЯ В НАЦІОНАЛЬНИХ ПЛАНАХ ТА СТРАТЕГІЯХ

4

СЛАБКА ІНТЕГРАЦІЯ ЕКОЛОГІЇ В ГАЛУЗЕВІ СТРАТЕГІЇ, ПРОГРАМИ

ЯК НАСЛІДОК, ЦЕ ПРИЗВОДИТЬ

- **Відсутність належної координації** між міністерствами у сфері циркулярної економіки та недотримання єдиної термінології в нормативно-правових актах, виникає ризик неспроможності впровадження ефективних заходів.
- **Більшість Директив ЄС, зазначених у Національній стратегії управління відходами в Україні до 2030 року, не мають імплементації в українському законодавстві**, і відповідні проекти законодавчих актів, викладені в Національному плані управління відходами до 2030 року, ще не прийняті та введені в дію.
- **Відсутність конкретних термінів ускладнює моніторинг та оцінку прогресу, породжує невизначеність виконання зобов'язань та підриває довіру партнерів.** Це загрожує втратою можливостей для України та сповільнює інтеграцію в європейський простір.
- Управління екологічним сектором неефективне через слабку політичну підтримку, недостатні ресурси, слабкий інституційний потенціал, відсутність регулярного моніторингу та стимулів для промисловості в поліпшенні екологічних показників.

Підхід до розробки Національної Стратегії Циркулярної Економіки

\ ПІДХІД ДО РОЗРОБКИ СЕКТОРАЛЬНИХ ЗВІТІВ

КЛЮЧОВІ ПРИНЦИПИ РОБОТИ

Формування робочих груп за 5 тематичними напрямками

- **Відходи від знесення** – будівельний сектор, будівлі та ремонт
- Розвиток агропромислового комплексу – Сільське господарство та виробництво продуктів харчування
- **Розвиток переробної промисловості** – легка промисловість, садівництво, текстильна промисловість
- **Відновлення відходів** – пластмаси, електроніки, батарейок та акумуляторів
- **Ресурси для відновлення** – гірничо-металургійний комплекс, енергетика

Універсальний формат роботи

- У кожній групі буде керівник групи, координатор, зовнішні експерти та аналітики. Робочі групи збиратимуть та систематизуватимуть нові ініціативи, рекомендації в єдиному форматі – на основі наданого шаблону

Ресурсне забезпечення

- Координатор проекту забезпечує комунікацію з іншими групами, підтримку аналітиків

ЦІЛЬОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

1. ЗАГАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ

- Опис структури НКРЕ, лідерів галузі, частки у ВВП, кількості зайнятих

- Опис тенденцій та потенціал адаптації

2. ОПИС КЛЮЧОВИХ ПРЕТЕНДЕНТІВ

- Ключові стратегічні, довгострокові/короткострокові проблеми
- Глобальні та локальні тренди в Україні, можливість адаптації

3. ПЕРЕЛІК ІНІЦІАТИВ ДЛЯ КОЖНОГО СЕКТОРУ

- Опис ключових цілей і завдань, що відповідають кожному виклику
- Оцінка економічного ефекту
- Опис ключових потреб та часових орієнтирів для реалізації, вказівка відповідальних державних органів

4. ПІДГОТОВКА ДО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ

- Підготовка презентації для ключових стейкхолдерів, меседжів для PR-кампанії
- Розробка ключових підзаконних нормативно-правових актів, пропозицій бізнес-плану

ТАЙМЛАЙН

01.03 - 01.04.2024

Формування робочих груп відповідно до кожного сектору, запрошення учасників, загальні організаційні збори

01.04 - 20.04.2024

Запуск робочих груп за кожним сектором, проведення аналізу As-Is, збір переліку актуальних ініціатив.

20.04 - 15.05.2024

Валідація нових ініціатив у команді, оцінка економічного ефекту, систематизація та пріоритезація нових ініціатив

15.05 - 31.05.2024

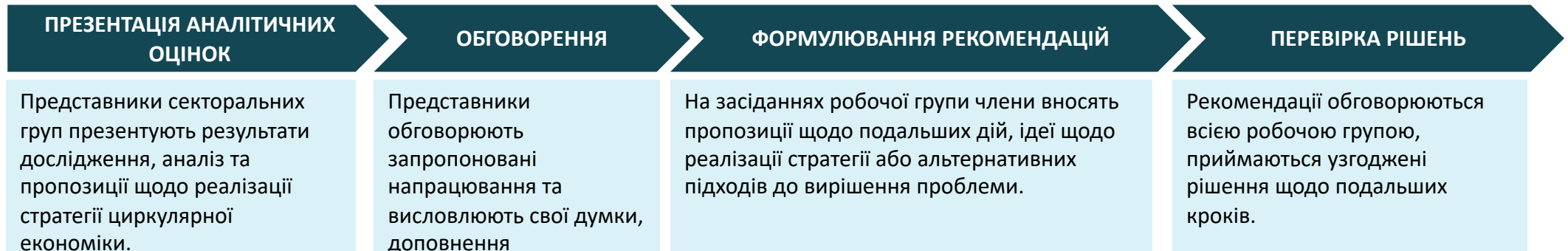
Консультації на рівні міністерств, формування остаточного переліку готових до оприлюднення ініціатив, який включає розрахунки та механізми реалізації

СКЛАД ТА ФОРМАТ СЕКТОРАЛЬНИХ РОБОЧИХ ГРУП

СКЛАД І СТРУКТУРА РОБОЧИХ ГРУП ВНУТРІШНЬОПРОЕКТНОЇ КОМАНДИ

ПІДХІД ДО ДІЯЛЬНОСТІ РОБОЧИХ ГРУП

ЗБІР ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ДАНИХ, ІДЕЙ ДЛЯ АНТИКРИЗОВИХ ІНІЦІАТИВ ВІДБУВАТИМЕТЬСЯ У СЕКТОРАЛЬНИХ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ГРУПАХ

ТЕМАТИЧНА ГРУПА

СЕКТОР

 Ресурси для відновлення	Мінерали
	Металургія
	Енергія
 Відходи руйнації	Будівлі та ремонт
	«Легка» промисловість
 Розвиток переробної промисловості	Деревообробна
	Машинобудування
	Текстильна промисловість
	Сільське господарство
 Розвиток агропромислового комплексу	Харчова промисловість
	Побутові відходи
 Відновлення відходів	Пластмаси
	Батареї
	Електроніка

Звершено

В процесі розробки

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ В КОЖНІЙ ГАЛУЗЕВІЙ ГРУПІ:

КРОК 1

Формування гіпотез, збір даних, систематизація ідей у рекомендації та розрахунки

КРОК 2

Обговорення у фокус-групах для перевірки та доопрацювання гіпотез, генерування ідей, надання даних для розрахунків

КРОК 3

Публічне обговорення для валідації ініціатив

ОСНОВНА КОМАНДА

- Тімлід - експерт галузі
- Координатор проєкту
- Аналітики

ЕКСПЕРТИ ГРУПИ

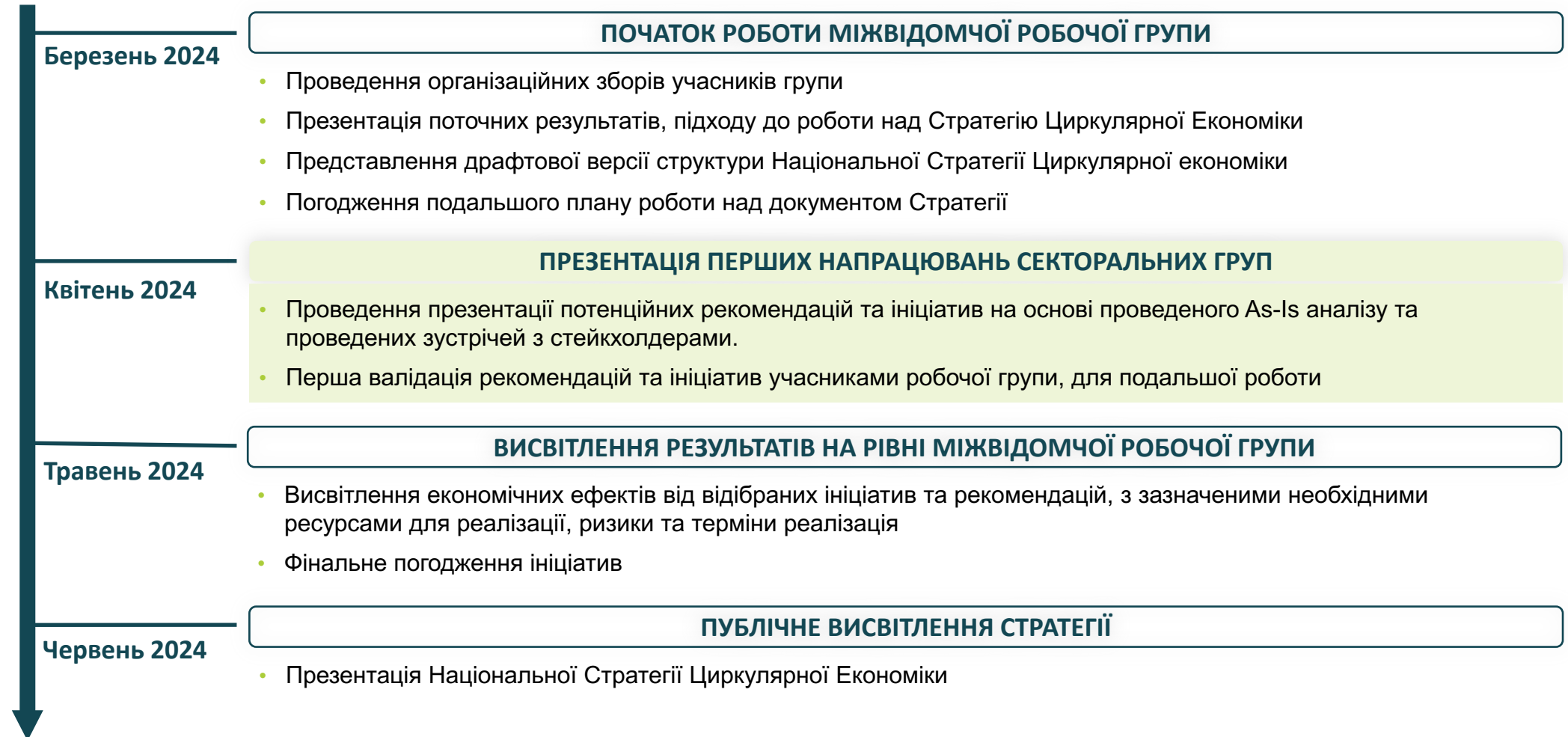
- Представники бізнесу
- Представники влади в конкретних сферах

КЛЮЧОВІ СТЕЙКХОЛДЕРИ

- Усі зацікавлені сторони представляють широке коло бізнесу, державних та державних установ

\ ТАЙМЛАЙН РОЗРОБКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ

Засідання Групи будуть проводитися щомісячно, у зручні для всіх учасників дати та часи, визначені попередньо керівництвом Групи. Зустрічі можуть бути проведені в очному, віддаленому або комбінованому форматі залежно від обставин та потреб.

\ ПІДХІД ДО РОЗРОБКИ СЕКТОРАЛЬНИХ НАПРЯМКІВ СТРАТЕГІЇ

AS IS аналіз тематичного напрямку Відходів Руйнації

\ СТАН СФЕРИ ВІДХОДІВ РУЙНАЦІЇ В УКРАЇНІ

ХАРАКТЕРИСТИКА СЕКТОРУ СТАНОМ НА 2024 РІК

- Внаслідок війни в Україні утворилося близько 11-12 млн. тон відходів руйнації (не враховуючи знищену техніку).
- Уряд затвердив Порядок поводження з відходами, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій (**Постанова №1073 Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2022 р.**).
- Громади вивозять відходи руйнації у місця тимчасового складування. За даними органів місцевого самоврядування, станом на початок **2024 року на підконтрольній Україні території**, на місцях тимчасового зберігання та полігонах накопичено **близько 600 тисяч тон відходів від руйнувань**.
- За звітами Світового Банку (Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA), сукупна вартість переробки відходів руйнації становитиме **майже 11 млрд. доларів** (RDNA3, грудень 2023), **~5 млрд. доларів** (RDNA2, січень 2023), та **3.1 млрд доларів** (RDNA1, серпень 2022).
- Таким чином, за півтора роки (серпень 2022 – грудень 2023) сукупна вартість переробки відходів **зросла більше ніж втричі**.

КЛЮЧОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СЕКТОРУ

11 - 12 млн. тон

Відходів руйнації станом на 02.2023

11 млрд. доларів

Сукупна вартість переробки станом на грудень 2023 року

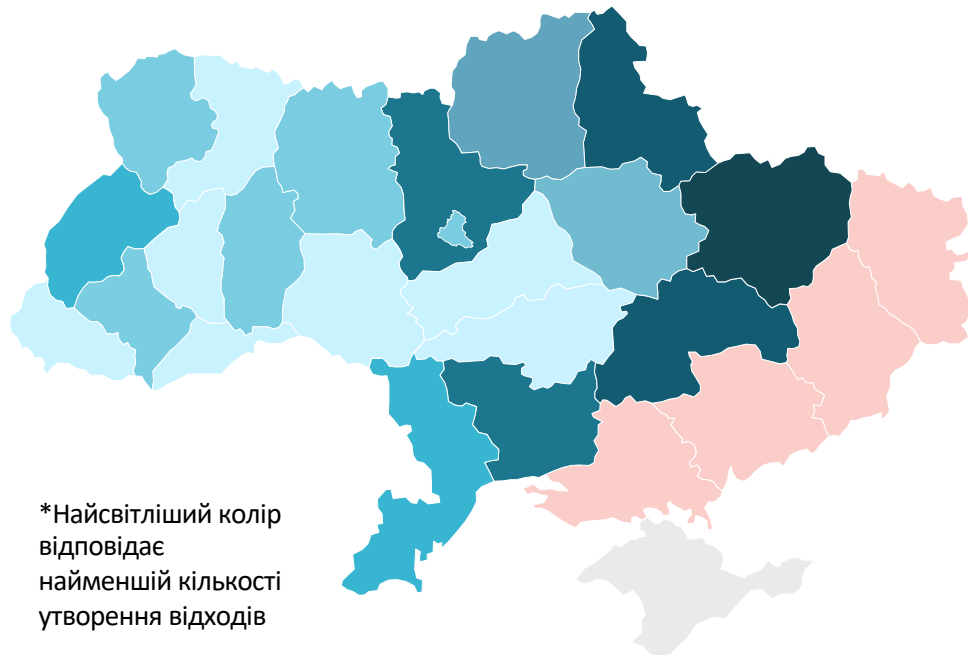

600 тис. тон

Відходів вже розміщено на майданчиках тимчасового зберігання

\ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ РУЙНАЦІЇ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

УТВОРЕННЯ ВІДХОДІВ РУЙНАЦІЇ В ОБЛАСТЯХ, 2024 (ПРИПУЩЕННЯ)

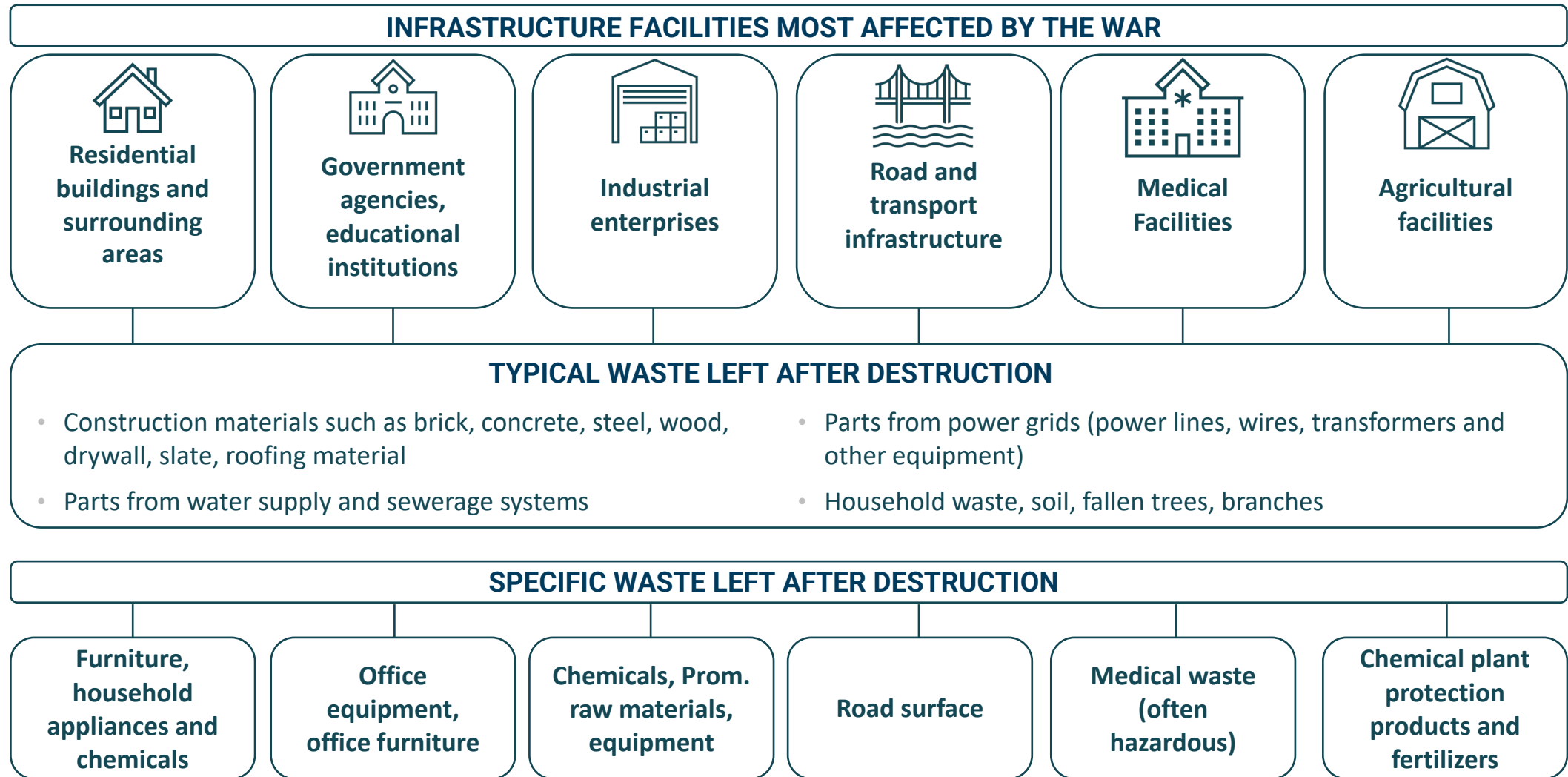

- **Київська обласна військова адміністрація** облаштувала **62 тимчасових майданчики** для складування таких відходів. Наразі з них використовується 48, де було розміщено вже **144 тис. тон** відходів війни.
- В **Чернігівській області** обсяг утворених відходів руйнації є набагато меншим за сусідні області – за даними ОВА, рішення про відведення місця для складування таких відходів було прийнято лише в одній ОТГ.
- В **Харківській області** ситуація є більш складною, проте в окремих об'єднаних територіальних громадах вже вжито заходи щодо управління відходами від руйнувань, таких як використання їх для ремонту та відновлення, та встановлення місць для тимчасового зберігання.

ПОРЯДОК ПЕРЕРОБКИ ВІДХОДІВ РУЙНАЦІЇ

\ ЯКІ ВІДХОДИ ЗАЛИШАЮТЬСЯ ПІСЛЯ РУЙНУВАНЬ (ЗА ІНФОРМАЦІЄЮ ГО «ДЕСПРО» В МЕЖАХ ПРОГРАМИ «U-LEAD З ЄВРОПОЮ»)

\ КОМПАНІЇ З УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ РУЙНАЦІЇ

ПРИКЛАДИ КОМПАНІЙ, ЩО ЗАЗНАЧАЛИ ПРО СЕБЕ В МЕДІА

- Пілотний проект з циркулярності розпочався в Гостомелі у вересні 2022 року з підписання меморандум про взаєморозуміння за підтримки губернатора Київської області та французького уряду.
- На початку 2023 року компанія “Нео-Еко Україна” успішно знесла будівлі в рекордно короткі терміни, при цьому доведено, що 90% з 50 000 тон демонтованого щебеню можна переробити.
- Було створено 20 робочих місць протягом 3х місяців; уникнено захоронення 7,150 м3 відходів

- Холдинг KSG розробив проект будівництва нового заводу із сортування та переробки відходів руйнувань у Херсонській області із загальною сумою інвестицій у \$8 млн.
- 2 складові проекту: цех з технологічною лінією для підготовки відходів до переробки – \$1,8 млн; цех з виробництва готової продукції – тротуарної плитки та пресованих блоків – \$5,5 млн.
- Запланований термін реалізації проекту – 2,5 роки.

+?

\ КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ РУЙНАЦІЇ

ГРУПИ ПРОБЛЕМ

Відсутність цільових показників

- Не встановлено цільові показники щодо підготовки відходів до повторного використання, рециклінгу, іншого матеріального відновлення, включаючи зворотне заповнення;
- Не затверджено порядок їх виконання

Відсутність стимулів

- Не впроваджено практику вибіркового знесення будівель та стимулів для повторного використання та перероблення відходів будівництва та знесення:
 - Низький податок на захоронення відходів. Відсутність заборони на розміщення будівельних відходів на полігонах.
 - Відсутність податків на первинні ресурси та матеріали для спонукання використання вторинних.

Низький рівень регулювання

- Не визначено право власності на відходи будівництва (власник будівлі, підрядник з демонтажу, оператор з сортування чи переробки).
- Не вимагаються до-демонтажні аудити.
- Не вимагається розробка плану управління відходами для робіт з демонтажу.

Відсутність інфраструктури

- Не розвинена інфраструктура для підготовки до повторного використання та перероблення відходів.
- Не розвинений ринок будівельних матеріалів з вторинної сировини.

Ініціативи

ІНІЦІАТИВИ (1)

ІНІЦІАТИВИ ЗА НАПРЯМОМ

(Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України)

Ефективне управління

1. Залучення всіх зацікавлених сторін, як виконавчих органів відповідних сільських, селищних, міських рад та військових адміністрацій для організації управління відходами, так і місцевого бізнесу та міжнародних партнерів.
2. Забезпечення державної підтримки - регулювання та фінансування, нормативне та технічне забезпечення управлінських процесів;
3. Підтримка міжнародних донорів - технічна та фінансова.

Нормативна база

1. Створення необхідної нормативної бази щодо технології сортування й переробки відходів та налагодження відповідних технологічних процесів;
2. Розроблення каталогу будівельної продукції, виготовленої із застосуванням сировини на основі перероблених відходів;
3. Подальша розробка стандартів щодо виготовлення такої будівельної продукції.